

ЧИ МАЄ УКРАЇНА ШАНС НАЗДОГНАТИ НАЙБІЛЬШ КОНКУРЕНТНІ КРАЇНИ ТА КОЛИ ЦЕ СТАНЕТЬСЯ?

Яким шляхом має рухатись Україна аби подолати або скоротити відставання від країн Західної Європи? На кого Україна подібна більше: на Штати чи Західну Європу? Як зміниться ставлення до бренду Made in Ukraine в Україні та світі? Хто заплатить найбільше за реформи в Україні? На ці та інші теми Ігор Гут спілкувався з місцевими підприємцями під час бізнес-сніданку Break West, на якому побувала редакція Postpaper й записала найцікавіші тези зустрічі.

Розмова з місцевими підприємцями була довгою та насиченою, під час якої торкалися широкого кола питань: української ідеї, геополітики, подій на Майдані, проблем олігархату. Ігор Гут говорить про патерналізм українців, про націю, демократію та ринок, як форми конкуренції, про зміну ставлення до бренду Made in Ukraine та цивілізаційний розлом, що постійно рухається на Схід України.

Ігор Гут – Експерт з маркетингу та бізнес-стратегії, кандидат економічних наук (дисертація присвячена поведінці споживачів), керуючий партнер DYB Ukraine (проект Шведського інституту менеджменту IFL). З 2003 по 2010 рік працював директором з маркетингу та стратегічного розвитку BrocardGroup в Україні. Веде активну громадську діяльність, колумстPогьєє, член Наглядової ради платформи громадських організацій "Центр UA", входить до Несторівської групи (міждисциплінарна експертна група із розробки стратегічного бачення України до 2025 р). Далі пряма мова Ігоря Гути:

Історично Україна – нетипова європейська країна, така європейська Америка, адже сюди завжди люди втікали за свободою, за землею, за чимось тим, що люди шукали в Штатах. Я не кажу, що тут є повна аналогія, але ми дуже відрізняємось від Західної Європи. Це не питання ідентичності – питання історичного розвитку. Україна – це завжди така козацька територія, територія Свободи, тут історично найменше час було кріпацтво, ніж на будь-якій території в Європі.

Працюючи у складі Несторівської групи, ми два роки намагались розібратись в цій країні: де вона взялася, куди вона рухається, чого вона хоче, що за люди тут живуть, що їх об'єднує. Цим займалось близько 20 людей із різних галузей, мушу сказати це одні з найкращих експертів у своїх сферах – історики, економісти, соціологи – Ярослав Грицак, Мирослав Маринювич, Володимир Дубровський, Олександр Сушко та ін. Ми контактували та намагались співпрацювати з іншими яскравими експертами, як, наприклад Олександр Пасхавер. Один із наших висновків, щодо концепції країни влучно висловив Євген Глібовицький: "Україна мусить стати правою альтернативою лівій Європі, як Канада є лівою альтернативою правій Америці".

Якщо хочемо наздогнати Європу – я не знаю чи ми її колись наздоженемо, це дуже оптимістично, але нам потрібно наздоганяти той розрив, нам не можна ставати лівою країною, бюрократизованою, соціалістичною – ми більше маємо дивитись на Штати, ніж на Європу. Але безумовно маємо жити в цьому культурному соціальному європейському просторі.

Формула успіху: демократія, нація та ринок

Якщо ви хочете бути успішною країною – ваша формула успіху (англосаксонська модель) це три речі: ринок, демократія та нація. Нам дали статус ринкової економіки, але де факто її не було, в нас були проблеми з нацією, про демократію я взагалі мовчу. Якщо ви подивитись більш уважно, то ринок, нація і демократія – це три форми конкуренції, які роблять країну дуже сильною.

Що таке ринок? Створення ринку – це створення однакових правил гри для всіх гравців на одному рівні. Хвороба українських бізнес-моделей: в Україні бізнесу як такого не було, було або 100% "рішалово" або відносно "рішалово". Бажання бути "білим" було недостатньо, адже умови до цього не спонукали. Наприклад, коли ти заходиш в податкову, тобі кажуть: "Ти що ідіот заплатити мільйон? Заплати 200 тис., ще стільки ж принесеш".

Якщо ринок – це горизонтальна конкуренція, то демократія – це вертикальна конкуренція, це коли однакові правила гри існують для всіх гравців, ніхто нікого не переважає (суспільство-влада, малий-середній-великий бізнес). Якщо влада має важелі тиску на суспільство, значить громадянське суспільство має мати важелі впливу на владу через асоціації, клуби, громадські організації. В нас не було демократії.

В нас демократія була на кухнях – у Львові пили каву, на Сході – чай, всі жалілися один одному, але ніхто нікуди не виходив, не об'єднувався, аби вирішувати проблеми спільно, кожен був сам по собі.

Є така концепція в світі, якщо ви – великий бізнес, виростаєте до великого розміру – ви вже не можете бути аполітичними. В більшості країн це працює, коли ви великі – це вже політика. В розумній країні маленький бізнес зазвичай не чіпають, щоб зняти це соціальне напруження, але для нього обмежують простір. Середній бізнес – це центр сплатення податків (зараз з'явився незрозумілий ринок ІТ, якій спіймати не можливо, але знову ж таки, вони як тільки виростають, їх одразу скуповують). Великий бізнес цілком легально впливає на політику, це називається лобіювання своїх інтересів. Ми знаємо про PR, але набагато важливішим є GR (Government Relations).

Сьогодні ми майже вирішили проблему з нацією. Втратимо ми Донбас чи не втратимо, ми як нація відбулися. Росія забравши Крим визнала нас як незалежну країну, тому вона забирає все, що може забрати. Так само, нас визнали в світі як частину західної цивілізації.

Слід сказати, всі країни в світі конкурують – мова йде про бренд "Made in Ukraine", чи ми є конкурентоспроможні. Ми маємо це зрозуміти, бо раніше ми цього не розуміли. Раніше, кожен жив в своїй квартирці, його територія закінчувалась за дверима власної квартири. Потім, ми більше усвідомили, є мій бізнес чи мій осередок – тут все по європейську а за межами – всі козли. Що ми зрозуміли, і Майдан це добре показав: не має ніякого бізнесу, де факто це є просто комунікація людей. Тому, найталановитіший бізнесмен – це той, хто вміє налагоджувати комунікації.

Щоб компанія була конкурентоспроможна, коли вона має адресу "иа", потрібно щоб це було круто. Зараз Україною пишаються в Європі. Рік тому я писав про це на Forbes, український бізнес ховав свою приналежність, це називається *brandinjection*. Це як колись було з Hyundai, які асоціювались з поганою якістю, але зараз цій компанії вдалось подолати таке ставлення.

Розвивати український бренд – це буде круто. Ба більше, зараз олігархи будуть інвестувати в "made in Ukraine". Більшість великих українських компаній вийшли на IPO, їм треба накачувати український бренд, щоб піднімати вартість своїх акцій й знижувати ризики.

Ніхто не зацікавлений в сильній Україні, окрім нас самих. Українцям треба створювати свою мрію власноруч.

Коли ми є нація, починаючи з олігархів і закінчуючи звичайними людьми – ми всі зацікавлені, що коли ти показуєш український паспорт – це круто. Все це означає для нас, що ми будемо мати націю, й олігархи це все будуть стимулювати, вони 100% будуть робити реформи. Але питання в тому, хто буде за це платити?

Хто заплатить за реформи?

Нова проблема – це олігархат, у руках якого зосереджена влада. Є менеджери у нас такі, яким перед сніданком кладуть папірець, де вже все написано, що і кому він має сказати – і це те, що ми бачимо по телевізору, весь цей популізм і так далі. До влади прийшли бізнесмени. Що це означає? Це означає, що вони вміють домовлятися, тому сьогодні ми маємо "договорняк". З великою ймовірністю вже все прописано до посад. Принцип олігархату простий – треба все "по-чесному поділити", й вони зараз "по-чесному" між собою все ділять. Але є і невдоволені, ми бачемо зараз Ахметов є одним з них.

Каха Бендукідзе сказав, що в Україні не відбулась революція, тому що не було зміни еліт. Я сам з 18 лютого бив бруківку на Хрещатику і тягав її на передову, а він каже, що революція не відбулося. Розуміючи, що це не раціонально, я о шостій вечора взяв біту і пішов на Майдан – тут питання вже не в тому, хто ти є, а питання ти чоловік чи не чоловік, чи я зможу вибачити це собі потім. Я був дуже здивований: там були жінки, і старі, і малі. Коли перекрили метро, там було близько десяти тисяч людей, це були кияни, більше половини розмовляли російською мовою. Дівчата деякі прийшли на підборах, я бачив як в сумки "Гучі" складали каміння – ці люди прийшли вмерти за Україну, за ідею. І тут, людина каже, що революція не відбулась, але разом з тим лунає дуже важлива річ – не відбулася зміна еліт, і я боюся, що він правий. Ми бачимо, в нас змінилися міністри, багато хто з них виглядає позитивно, в будь-якому випадку ми маємо не погане керівництво країни.

Уявіть собі українську компанію, у якій не змінюються власники, які родом з Радянського союзу, які набирають собі шикарний топ-менеджмент, але самі сидять в компанії, контро-

люють кожну копійку і дають розпорядження аж до продавців в магазинах. А ці класні хлопці, їхні менеджери, виглядають дуже сучасно, але власники ті самі і роблять вони все так само, як і раніше. Це така аналогія з бізнесом. І це те, що зараз відбувається в країні.

Фактично, сьогодні олігархи скинули людину, яка їм заважала. Кучму боялися, бо це був батько, який їх породив, цей прийшов – вони його не поважали, але він вирішив їх подавити, а зараз вони в "шоколаді" – повна демократія.

Наша загроза, що основне навантаження буде на середній бізнес, малий, напевно, не будуть чіпати, а великий – буде вирішувати справи. Середній бізнес – буде платити більше, ніж всі. Тому потрібно виходити за межі закритих бізнес-моделей. Займати гроші в Україні – це бути не конкурентоспроможним. Сьогодні можна виробляти в Китаї, а мати офіс в Естонії, де можна відкрити компанію за декілька хвилин. Треба думати, де можна сховати активи. Але нічого не продавати всередині. Ця концепція на ззовні, це концепція країн з малим внутрішнім ринком. Я раджу зараз виводити свої бізнес-моделі за межі України.

Цивілізаційний розлом в Україні

В 1996 році вийшла книга Самуеля Хантінгтона "Зіткнення цивілізацій", підручник з геополітики. Ця книжка поставила діагноз, я б сказав вирок Україні. У ній автор говорить про існування 8-ї цивілізації між якими в майбутньому будуть конфлікти та війни. На кордонах цивілізацій знаходяться розломи й за думкою автора в Україні він проходить по Тернополі (річці Збруч). З одного боку знаходиться Західна цивілізація з Європою та Штатами, з іншого – православна, центром якої є Росія та Москва. Якщо говорити про Кашмір, басків, Югославію – це місця, де так само проходив розлом, і де люди вбивали один одного через релігію і мову. Хантінгтон в своїй книзі дає оптимістичний сценарій: між західною та православною цивілізацією війни можливо не буде, бо їх об'єднує християнство, зараз ми бачимо, що це не так.

Головних здобутків є два. Першим є той, що Україна стала повноцінним членом міжнародної спільноти. Спроби українців в ХХ столітті утвердити власну державу провалилися не через те, що їх національний рух був слабким – на території Російської імперії за одним-двома винятками всі рухи були слабкими, – але через брак міжнародного визнання як в першу, так і в другу світову війну. Панувала мовчазна згода, що Україна знаходиться в зоні інтересів Росії, а тому краще у ці справи не втручатися.

Зараз так не є. І не Україна, а Росія опинилася у міжнародній ізоляції.

Щобільше вибившись з-під крила Росії, Україна потенційно може стати регіональним гравцем. Ми ж усі розуміємо, що в російсько-українському протистоянні мова йде не лише про долю України чи навіть і Росії, а й про контури майбутньої Європи.

Одним з ключових моментів зростання ролі України в європейській грі стало польсько-українське примирення. Українсько-польський конфлікт називали одним з найдовших в історії Східної Європи. Початок його датують з походу Володимира "на ляхи" 862 року. Коли падав комунізм, було побоювання, що зразу почнеться польсько-українська війна за Львів. Нічого такого не сталося. Навпаки, Польща й Україна дивляться один на одного як на стратегічного союзника, і хто би не прийшов до влади у Варшаві чи Києві, не зникає воля до стратегічного партнерства.

Таран Д.С.

*Студент 7-го курсу
Національної академії управління*